

Gabriela Czapiewska¹

ROLA INSTYTUCJI I WŁADZ LOKALNYCH W ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI WIEJSKIEJ

Wstęp

Przemiany ustrojowe zapoczątkowane na przełomie lat dziewięćdziesiątych, oznaczały odejście od gospodarki planowanej i przejście do rzeczywistości dyktowanej przez reguły wolnego rynku. Koszty przemian ustrojowych zostały w znacznym stopniu przeniesione na obszary wiejskie, gdzie w rezultacie zapóźnień rozwoju społeczno-gospodarczego nastąpił spadek dochodów i aktywności zawodowej mieszkańców wsi. Konsekwencją tego był wzrost dysproporcji między poziomem życia na wsi i w mieście².

W tych trudnych warunkach została zapoczątkowana działalność samorządów terytorialnych, które przejęły nowe, nieznane dotąd zadania. Jednym z takich zupełnie nowych obszarów działań władz samorządowych jest aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz rozwoju gminy oraz eliminacja barier rozwoju przedsiębiorczości w gminie, poprzez stwarzanie przyjaznych dla lokalnego biznesu warunków prowadzenia działalności, tzw. klimatu dla biznesu³.

Działania te są konieczne, gdyż jak stwierdza J. Sawicka⁴, przedsiębiorczość jest istotą gospodarki rynkowej, prywatni przedsiębiorcy bowiem – kierując się

¹ Dr Gabriela Czapiewska, adiunkt, Akademia Pomorska w Słupsku.

² M. Rzeczkowska-Owczarek, *Współpraca władz samorządowych z przedsiębiorcami w gminie* [w:] *Aktywizacja wiejskich obszarów problemowych*, M. Kłodziński, W. Dzun (red.), Warszawa 2003.

³ A. Rosner, *Rola samorządu lokalnego w rozwoju przedsiębiorczości* [w:] *Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, M. Kłodziński, B. Fedyszak-Radziejowska (red.), IRWiR PAN, Warszawa 2002.

⁴ J. Sawicka, *Psychospołeczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości* [w:] *Aktywizacja zawodowa kobiet wiejskich przez rozwój drobnej przedsiębiorczości*, J. Sawicka (red.), SGGW, Warszawa 1998.

motywem osiągania własnych korzyści – poszerzają granice ekonomicznej aktywności, wprowadzają innowacje, są gwarancją efektywnego wykorzystania i alokacji zasobów w skali całej gospodarki. Jednak stopień realizacji działań wspierających przedsiębiorczość zależy od konkretnych ludzi stanowiących władze samorządowe.

W pracy zaprezentowano rolę, jaką spełniają władze lokalne oraz inne instytucje w rozwoju przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich województwa pomorskiego.

Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w województwie pomorskim

Mała i średnia przedsiębiorczość na wsi postrzegana jest jako ważna droga prowadząca do poprawy statusu ekonomicznego rodzin wiejskich i rolniczych oraz do rozwoju funkcji pozarolniczych i przemian na obszarach wiejskich. Jej rozwój uwarunkowany jest czynnikami zewnętrznymi (o charakterze systemowym, ogólnokrajowym i makroekonomicznym oraz o charakterze lokalnym, mikroekonomicznym) i wewnętrznymi⁵.

W województwie pomorskim na koniec 2009 roku zarejestrowanych było 249 262 podmiotów gospodarczych (wg ewidencji REGON). Podmioty prywatne stanowiły 96% ogółu, a wśród nich dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (74%). Ponad 99% firm to małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP). Najwięcej z nich koncentruje swoją działalność w usługach (głównie handel i naprawy oraz obsługa nieruchomości i firm). Małe i średnie przedsiębiorstwa są motorem pomorskiej gospodarki. W przekroju terytorialnym najwięcej podmiotów gospodarczych (104 755 jednostek, tj. 42%) zarejestrowanych jest na terenie Trójmiasta, głównie w Gdańsku i Gdyni. Ponadto, znaczną liczbę firm zlokalizowano również w powiecie wejherowskim (18 206) oraz starogardzkim (10 775). Natomiast najmniej małych i średnich przedsiębiorstw zarejestrowano w powiecie sztumskim – 3 208, co stanowi niespełna 1,3 % podmiotów gospodarczych w województwie – a także w powiecie nowodworskim (3 744, tj. 1,5%).

Sektor MSP województwa pomorskiego ma najwyższy w kraju udział w nakładach inwestycyjnych (ponad 50%, w kraju – 45%)⁶. Pozostaje do rozstrzygnięcia czy wpływ na to ma ponadprzeciętna działalność inwestycyjna pomorskich MSP czy też niska aktywność inwestycyjna dużych przedsiębiorstw w województwie. Systematycznie wzrasta liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego. W województwie pomorskim na koniec 2005 roku działało 1 041 tego typu firm, a w 2008 roku ich liczba wzrosła do 1 216.

Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich zmierza przede wszystkim do tworzenia nowych stanowisk pracy i pozyskiwania dodatkowych dochodów. Proces ten jest koniecznością, a zarazem jedyną szansą poprawy sytuacji materialnej mieszkańców wsi.

⁵ S. Makarski, *Przedsiębiorczość w agrobiznesie*, IRWiR PAN, Warszawa 2000.

⁶ *Kondycja Sektora MSP na Pomorzu. Raport z badań małych i średnich przedsiębiorstw w ramach Pomorskiego Obserwatorium Gospodarczego*, Agencja Rozwoju Pomorza S.A., Gdańsk 2007.

Warunki rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej są szczególnie trudne, wynikają one bowiem z cech charakterystycznych dla działalności gospodarczej na wsi, np. znacznego rozproszenia rynku, słabej promocji, a także braku umiejętności w nawiązywaniu kontaktów i podejmowaniu współpracy przez ludzi biznesu.

Przesłanki rozwoju przedsiębiorczości na wsi wynikają również z jej znaczenia w gospodarce. Mała i średnia przedsiębiorczość przynosi bowiem korzyści finansowe nie tylko osobom bezpośrednio w nią zaangażowanym, ale także samej gminie w postaci wpływów z opłat i podatków stanowiących część dochodów budżetu gminy. Ponadto poprawia warunki życia mieszkańców, powodując, że gmina (jako mikroregion) staje się bardziej samowystarczalna pod względem dostępu do różnych produktów i usług, sprzyja przyciąganiu inwestorów z zewnątrz i tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych, powoduje potrzebę powstawania nowych i rozwoju już istniejących instytucji czy organizacji, poprawia wizerunek gminy na zewnątrz (promocja gminy) oraz przeciwdziała wyludnianiu się obszarów o charakterze problemowym⁷.

Rola władz lokalnych w rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej

Dotychczasowe doświadczenia (zarówno polskie, jak i zagraniczne) wskazują, że władze lokalne mogą odgrywać bardzo istotną rolę w rozwoju przedsiębiorczości. Każda gmina dysponuje określonym potencjałem gospodarczym, zasobami siły roboczej oraz bardziej lub mniej rozpoznaną grupą osób przedsiębiorczych, które mogą uruchomić istniejący potencjał⁸. Tworzenie warunków do działania dla tych osób jest właśnie zadaniem władz gminy. Dlatego powinna istnieć pewnego rodzaju presja społeczna na władze lokalne, które przez tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości mogłyby wykazać się konkretnymi efektami w postaci zwiększenia zatrudnienia, głównie poza rolnictwem, większej liczby inwestycji na terenie gminy czy wzrostem zamożności jej mieszkańców.

Niezmierzalnie ważne jest, aby władze lokalne utrzymywały stałe, bliskie kontakty z firmami już działającymi na ich terenie, między innymi po to, aby w porę wspólnie zaradzić nadchodzącym trudnościom, głównie biurokratycznym. Jest to dość trudne, gdyż firmy niechętnie ujawniają swoje problemy, szczególnie organom lokalnej władzy.

Samorząd może wpływać także na rozwój przedsiębiorczości na swym terenie, dbając np. o rozwój przedsiębiorstw komunalnych⁹. Usługi publiczne, mające na celu troskę o bezpieczeństwo mieszkańców, utrzymanie dróg, itp. mogą mieć bezpośredni wpływ na prowadzenie przedsięwzięć gospodarczych. Ponadto, zwiększają atrakcyjność danej miejscowości dla prywatnych firm i ich klientów.

⁷ D. Zając, *Mała i średnia przedsiębiorczość w rozwoju obszarów wiejskich* [w:] *Możliwości i bariery rozwoju działalności gospodarczej w obszarach wiejskich*, A. Czudec, G. Ślusarz (red.), Rzeszów 2004.

⁸ B. Jałowiecki, *Jak rozwijać gminę* [w:] *Gmina. Przedsiębiorczość. Promocja*, Warszawa 1992.

⁹ D. Regan, *Władze lokalne a rozwój gospodarczy* [w:] *Gmina. Przedsiębiorczość. Promocja*, Warszawa 1992.

Odpowiedzialność za rozwój gminy i poziom życia jej mieszkańców w warunkach gospodarki rynkowej nakłada na władze lokalne i samorząd zadania, wymagające nowoczesnego stylu pracy. Jednym z takich obszarów działań jest aktywizacja lokalnej ludności na rzecz rozwoju gminy.

Aktywizacja środowisk lokalnych powinna być celem nadrzędnym władz gminnych w celu ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich. Ważna jest przy tym świadomość, że nie można ograniczać się wyłącznie do kierunków działania związanych bezpośrednio lub pośrednio z rolnictwem. Trudno jest przewidzieć, w jakim stopniu uda się zaktywizować gospodarkę wiejską gmin w oparciu o własny potencjał. Z pewnością rozwój drobnej przedsiębiorczości będzie miał w tym procesie znaczący udział.

Szansy ożywienia gospodarki należy szukać w opracowanych planach strategicznych gminy lub regionu, które powinny uwzględniać wielofunkcyjny rozwój tych terenów. Władze lokalne powinny poszukiwać możliwości promowania działalności gospodarczej na swoim terenie. Ogromna rola w tworzeniu, a przede wszystkim w realizacji strategii przypada organizacjom lokalnym¹⁰. Niezwykle ważnym elementem strategii jest, aby wytyczone w niej cele nie ulegały częstej zmianie, w zależności od nowego składu samorządu. Dlatego realizację strategii należałoby powierzyć takiemu ciału wykonawczemu, które jest apolityczne i niezależne od kolejnych wyborów¹¹. W gminie Debrzno np. realizację strategii samorząd powierzył Towarzystwu Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno.

Do powinności władz gminnych należy nie tylko pobudzanie inicjatywy gospodarczej wśród mieszkańców gminy, ale również wsparcie osób, które tę inicjatywę wykazują.

M. Kłodziński¹² w swojej książce opisał sytuację, w której przedsiębiorcy na pytanie, jakiego rodzaju pomocy oczekują od władz lokalnych, odpowiadali: żeby im nie przeszkadzano, nie stwarzano utrudnień.

Instytucją mającą znaczny wpływ na rozwój lokalny są urzędy gmin. Odgrywają one istotną rolę nie tylko ze względu na fakt, że są miejscem wykonywania zdecentralizowanej administracji publicznej, ale również dlatego, że są swego rodzaju wizytówką gminy dla interesantów z zewnątrz oraz wpływają na postrzeganie władz lokalnych przez miejscową ludność. Obsługa w urzędach gmin, które stanowią pierwszy etap na drodze do rozpoczęcia działalności gospodarczej, może potencjalnego inwestora zachęcić do ulokowania kapitału w tej właśnie gminie – m.in. poprzez skuteczność urzędników, kompleksową obsługę i ograniczanie biurokracji, albo też zniechęcić – poprzez mnożenie formalności, stwarzanie problemów, niekompetencję czy brak uprzejmości urzędników.

¹⁰ S. Moskal, A. Kotala, *Strategie i realia rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich Małopolski* [w:] *Rozwój regionalny w aspekcie integracji z Unią Europejską*. Zeszyty Naukowe AR, nr 81, Kraków 2001.

¹¹ M. Kłodziński, *Aktywizacja społeczno-gospodarcza gmin wiejskich i małych miast*, IRWiR, Warszawa 2006.

¹² M. Kłodziński, *Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich*, IRWiR PAN, Warszawa 1999.

Przedsiębiorcy, dla których prowadzenie własnego biznesu jest sprawą ambicji i potrzeby niezależności, a przy tym dysponują kapitałem (który nie ogranicza ich decyzji, co do lokalizacji planowanego przedsięwzięcia), mogą uzależniać swoje inwestycje w danym miejscu od warunków, jakie stwarzają im władze gminy. Wśród przedsiębiorców na obszarach wiejskich są również osoby, dla których własny interes jest jedyną szansą na zdobycie środków na utrzymanie. Osoby te często nie tylko nie posiadają wkładu finansowego na rozpoczęcie działalności gospodarczej, ale także nie wiedzą skąd mogą pozyskać fundusze na założenie przedsiębiorstwa lub jego rozwój. Zmagają się również z zawłościami procedur administracyjnych, z którymi nie radzą sobie zwłaszcza osoby z niskim wykształceniem. Te i inne problemy niejednokrotnie przerastają bezrobotnych mieszkańców obszarów wiejskich, próbujących odnaleźć swoje miejsce w gospodarce rynkowej. Jednak są gminy, w których samorządy wychodzą potencjalnym i już działającym przedsiębiorcom naprzeciw, organizują im pomoc doradczą, informacyjną, organizacyjną¹³.

Istotnym czynnikiem rozwoju gminy jest jej promocja. Wiele gmin chciałoby oprzeć swój rozwój na inwestorach zewnętrznych. Brak im jednak dostatecznej wiedzy o istocie kontaktów z potencjalnymi inwestorami i metodach reklamy gminy, chociaż wiele gmin zrobiło na tej drodze znaczące postępy. Wspierając rozwój przedsiębiorczości, władze lokalne mogą stosować różne techniki zachęcające do lokalizacji inwestycji na ich terenie. Mogą to być ułatwienia lokalizacyjne, przyspieszenie procedur związanych z zarejestrowaniem firmy, różnego typu refundacje i ulgi podatkowe. Gmina ma możliwość nie tylko zwolnić czy zmniejszyć wymiar podatku samorządowego, np. od nieruchomości, ale także zrefundować podatki państwowe w tej części, która przypada gminie¹⁴.

W rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej bardzo istotną barierę odgrywa infrastruktura instytucjonalna pracująca na rzecz małego biznesu wiejskiego, a szerzej – aktywizacji społeczno-gospodarczej gminy. Urzędy gminne mogą odgrywać niebagatelną rolę w samoorganizowaniu się przedsiębiorstw i lokalnej ludności, pomagając tworzyć centra rozwoju przedsiębiorczości, fundusze poręczeniowe, stowarzyszenia na rzecz rozwoju gminy, inkubatory przedsiębiorczości, itp. Pomoc tych instytucji zachęcająca do rozpoczęcia działalności gospodarczej (prawna, organizacyjna, doradcza) przynosi często wymierne korzyści w postaci nowych firm.

Rola instytucji wspomagających przedsiębiorczość

W województwie pomorskim działa szereg organizacji, których głównym celem jest wspieranie przedsiębiorczości. Większość z nich funkcjonuje głównie w oparciu o środki publiczne, w tym samorządowe. Funkcję wspierania przedsię-

¹³ B. Tuzimek, *Przedsiębiorczość w społeczności lokalnej. Wymiary sukcesu wiejskich przedsiębiorców*. „Wieś i Rolnictwo”, nr 2 (115), 2002.

¹⁴ P. Kulawczuk, *Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej [w:] Rozwój gospodarki wiejskiej. Przedsiębiorczość jako droga restrukturyzacji wsi w Polsce*, M. Bąk (red.), Warszawa 1995.

biorczości w województwie pomorskim spełniają podmioty takie jak: agencje rozwoju regionalnego, ośrodki wspierania biznesu, organizacje samorządu gospodarczego, punkty konsultacyjne, inkubatory przedsiębiorczości, centra transferu technologii oraz fundusze poręczeniowe i pożyczkowe.

Instytucje wspomagające przedsiębiorczość zajmują się głównie przeprowadzaniem szkoleń, finansowaniem, doradztwem, badaniami i rozwijaniem innowacyjności, a przede wszystkim zbieraniem i udostępnianiem ważnych z punktu widzenia pomorskich przedsiębiorców informacji. Do instytucji tych należą m.in.: Agencja Rozwoju Pomorza S.A. w Gdańsku, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową przy Gdańskiej Akademii Bankowej, Pomorska Izba Rzemieślnicza Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Gdańsku oraz Fundacja Gospodarcza w Gdyni.

Agencja Rozwoju Pomorza S.A. pomaga przedsiębiorcom i samorządom lokalnym, a także inicjuje i wspiera przedsięwzięcia gospodarcze o znaczeniu regionalnym i lokalnym. Z inicjatywy Agencji powołana została Pomorska Rada Przedsiębiorczości, której celem jest m.in. zainicjowanie dyskusji na temat systemu wspierania przedsiębiorczości na Pomorzu i rekomendacji rozwiązań w tym zakresie, realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego w obszarze przedsiębiorczości oraz oceny systemu wspierania przedsiębiorczości, w szczególności w kontekście środków z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013.

Głównym celem inkubatorów przedsiębiorczości jest pomoc nowopowstałej firmie w osiągnięciu dojrzałości i zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku. Wspomaganie firm w inkubatorach polega na dostarczeniu odpowiedniej do potrzeb powierzchni na działalność gospodarczą (poniżej ceny rynkowej), obsługi biurowej, usług wspierających biznes (doradztwo ekonomiczne, finansowe, prawne, organizacyjne i techniczne) oraz pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych. Inkubatory przedsiębiorczości wspierają rozwój lokalny, tworzą nowe miejsca pracy oraz promują przedsiębiorczość i region, tworząc sieci współpracy. Na terenie województwa pomorskiego inkubatory przedsiębiorczości funkcjonują - w Kwidzynie (przy Kwidzyńskim Parku Przemysłowo-Technologicznym), Malborku (przy Stowarzyszeniu Rozwoju Przedsiębiorczości), Słupsku (przy Słupskim Stowarzyszeniu Innowacji Gospodarczych i Przedsiębiorczości), Starogardzie Gdańskim (przy Agencji Wspierania Przedsiębiorczości), Debrznie (przy Stowarzyszeniu „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno”), w Gdyni (przy Pomorskim Parku Naukowo-Technologicznym), w Gdańsku (przy Gdańskim Parku Naukowo-Technologicznym oraz Inkubator Technologiczny Politechniki Gdańskiej). Ponadto, na badanym terenie funkcjonują akademickie inkubatory przedsiębiorczości, które są niejako wyjątkiem od reguły pod względem oferowania powierzchni biurowej, gdyż ośrodek ten wspiera studentów, którzy zazwyczaj jeszcze nie chcą zakładać własnej działalności, natomiast mają możliwość zawierania kontaktów i osiągania przychodów (w formie umowy o dzieło/zlecenie).

Centra transferu technologii są ośrodkami pośredniczącymi w transferze technologii pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami, jak również bezpośrednio pomiędzy przedsiębiorstwami. W województwie pomorskim funk-

cjonują dwa takie centra – CTT w Gdańsku oraz Europejskie Centrum Transferu Innowacji w Tczewie, a także kilka ośrodków spełniających funkcję takiego centrum (Biuro Transferu Technologii Przy Politechnice Gdańskiej, Centrum Techniki Okrętowej, Instytut Elektrotechniki o/Gdańsk).

Decydującą rolę w procesie kreowania przedsiębiorczości na wsiach odgrywają organizacje pozarządowe i stowarzyszenia o charakterze lokalnym, promujące walory tego regionu. Stanowią one bazę dla rozwoju lokalnych społeczności, bowiem zrzeszają najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne obywateli danego środowiska. Ponadto, integrują i aktywizują mieszkańców, uzupełniając działania podejmowane przez samorządy.

Województwo pomorskie od wielu lat jest jednym z wiodących w zakresie aktywności obywatelskiej w niezależnych strukturach organizacji pozarządowych (NGO). Działa tu niemal 4 tys. organizacji (stowarzyszeń, fundacji), co w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców daje drugi wynik w Polsce zaraz po województwie mazowieckim (pomorskie: 17,8, zaś mazowieckie: 19,3). W województwie pomorskim zostały opracowane i wdrożone pierwsze w Polsce programy współpracy pomiędzy władzą lokalną i organizacjami pozarządowymi. Również jako pierwsza w Polsce powstała regionalna organizacja wspierająca NGO (Regionalne Centrum Informacji i Wspierania Organizacji Pozarządowych), której działalność wykracza poza województwo – organizacja uczestniczy także w realizacji wielu przedsięwzięć na terenie całego kraju, jak również za granicą.

Na badanym terenie funkcjonują zarówno stowarzyszenia rozwoju regionalnego, zrzeszające kilka gmin (przykładowo Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gmin Wiejskich Powiatu Lęborskiego „Helios”, Fundacja „Partnerstwo Dorzecze Słupi”), jak i lokalnego, które działają na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w obrębie jednej gminy (np. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Lipusz, Stowarzyszenie „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno”), a nierzadko nawet konkretnej wsi („Koło mieszkańców na rzecz rozwoju wsi Kamierowo” w gminie Skarszewy).

Na uwagę zasługuje Pomorskie Stowarzyszenie Gmin Wiejskich. Zrzesza ono gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w obrębie województwa pomorskiego. Stowarzyszenie powstało w 1992 roku, jako efekt zapotrzebowania na wspólne działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich województwa pomorskiego. W swoich działaniach skupia się przede wszystkim na takich płaszczyznach, jak promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi oraz rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności.

Celem Stowarzyszenia „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno” jest współdziałanie wielu partnerów oraz wspólne realizowanie przez nich projektów i inicjatyw służących uczynieniu z gminy Debrzno gminy rolniczo-przemysłowej oraz atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji o europejskim standardzie życia i rozwoju. Znaczącym osiągnięciem było uruchomienie inkubatora przedsiębiorczości w Debrznie.

Przykładowo na terenie gminy Kobylnica działa Stowarzyszenie Sołtysów Gminy Kobylnica, zajmujące się promocją gminy (wydając miesięcznik „Kurier

Sołecki”), jak i upowszechnianiem doświadczeń samorządowych mających znaczenie dla postępu działalności sołeckiej.

Rola różnego typu organizacji obywatelskich (pozarządowych) w gminie może mieć ogromny wpływ na rozwój przedsiębiorczości wiejskiej, wypełniając lukę w pokonywaniu barier zdobywania nie tylko wiedzy, informacji, ale także doradztwa czy poręczeń finansowych.

Podsumowanie

Przedsiębiorczość badana dzisiaj na wsi nie musi kojarzyć się wyłącznie z działalnością podmiotów gospodarczych i ich właścicieli – to także szeroko rozumiana działalność społecznikowska w postaci np. zawiązywania i prowadzenia różnorodnych instytucji typu obywatelskiego (komitet budowy szkoły, stowarzyszenie rozwoju gminy itd.), które przyczyniają się do rozwoju lokalnego (Kłodziński 2006). Tak więc na obraz przedsiębiorczości wiejskiej składają się nie tylko ludzie, którzy potrafili podjąć się ryzyka pracy na swoim, zakładając prywatną firmę, ale także ludzie, którzy umieją dostrzec, że bez wspólnych działań, a więc bez prób samoorganizowania się lokalnej społeczności, rozwój gminy, wsi, regionu będzie utrudniony.

W programach wspierania przedsiębiorczości na szczeblu centralnym należy położyć większy nacisk na doskonalenie rozwiązań prawnych, finansowych i organizacyjnych, normujących funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz na usprawnianie systemów zapewniających świadczenie usług doradczych, informacyjnych i szkoleniowych na rzecz przedsiębiorstw¹⁵. Natomiast na szczeblu regionalnym i lokalnym należy zmierzać do pogłębiania współpracy władz z organizacjami przedsiębiorców i stowarzyszeniami pracującymi na rzecz rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej. Tworzyć należy realistyczne programy rozwoju przedsiębiorczości, uwzględniające specyfikę regionu.

Udział władz lokalnych w procesie pobudzania przedsiębiorczości na terenach wiejskich jest jednym z podstawowych wyznaczników społeczno-gospodarczego rozwoju tych obszarów.

W gestii samorządów leży również pobudzanie aktywności gospodarczej społeczności lokalnej na rzecz rozwoju gminy. Ważnym elementem jest tu prowadzenie przez władze lokalne takiej polityki informacyjnej, która dałaby mieszkańcom poczucie, że współuczestniczą w decydowaniu o sprawach gminy.

Ze względu na istniejące problemy organizacyjne i znaczne koszty programów wspierania przedsiębiorczości, uzasadnione jest podejmowanie kompleksowych działań obejmujących terytorium kilku gmin. Popularne na Pomorzu stają się np. stowarzyszenia i związki gmin, powoływane w celu wspólnego rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych. Rolę koordynatora przedsięwzięć w dziedzinie aktywizacji środowisk lokalnych i rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich mogą z powodzeniem pełnić też instytucje powiatowe. Po-

¹⁵ J. Łuć, *Przedsiębiorczość pozarolnicza* [w:] *Dylematy i szanse rozwoju gospodarki wiejskiej*, M. Bąk, P. Kulawik (red.), Warszawa 1995.

dejmowanie wspólnych, dobrze przygotowanych organizacyjnie programów, stwarza szanse na pozyskanie środków z wielu źródeł, w tym zwłaszcza z funduszy unijnych.

Bibliografia

1. Jałowicki B., *Jak rozwijać gminę* [w:] *Gmina. Przedsiębiorczość. Promocja*, Warszawa 1992.
2. Kłodziński M., *Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich*, IRWiR PAN, Warszawa 1999.
3. Kłodziński M., *Aktywizacja społeczno-gospodarcza gmin wiejskich i małych miast*, IRWiR, Warszawa 2006.
4. Kulawczuk P., *Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej* [w:] *Rozwój gospodarki wiejskiej. Przedsiębiorczość jako droga restrukturyzacji wsi w Polsce*, M. Bąk (red.), Warszawa 1995.
5. Łuć J., *Przedsiębiorczość pozarolnicza* [w:] *Dylematy i szanse rozwoju gospodarki wiejskiej*, M. Bąk, P. Kulawik (red.), Warszawa 1995.
6. Makarski S., *Przedsiębiorczość w agrobiznesie*, IRWiR PAN, Warszawa 2000.
7. Moskal S., Kotala A., *Strategie i realia rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich Małopolski* [w:] *Rozwój regionalny w aspekcie integracji z Unią Europejską*. Zeszyty Naukowe AR, nr 81, Kraków 2001.
8. Regan D., *Władze lokalne a rozwój gospodarczy* [w:] *Gmina. Przedsiębiorczość. Promocja*, Warszawa 1992.
9. Rosner A., *Rola samorządu lokalnego w rozwoju przedsiębiorczości* [w:] *Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, M. Kłodziński, B. Fedyszak-Radziejowska (red.), IRWiR PAN, Warszawa 2002.
10. Rzeczkowska-Owczarek M., *Współpraca władz samorządowych z przedsiębiorcami w gminie*. [w:] *Aktywizacja wiejskich obszarów problemowych*, M. Kłodziński, W. Dzun (red.), Warszawa 2003.
11. Sawicka J., *Psychospołeczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości* [w:] *Aktywizacja zawodowa kobiet wiejskich przez rozwój drobnej przedsiębiorczości*, J. Sawicka (red.), SGGW, Warszawa 1998.
12. Tuzimek B., *Przedsiębiorczość w społeczności lokalnej. Wymiary sukcesu wiejskich przedsiębiorców*. „Wieś i Rolnictwo”, nr 2 (115), 2002.
13. Zając D., *Mała i średnia przedsiębiorczość w rozwoju obszarów wiejskich*. [w:] *Możliwości i bariery rozwoju działalności gospodarczej w obszarach wiejskich*, A. Czudec, G. Ślusarz (red.), Rzeszów 2004.

Abstrakt

W artykule zaprezentowano rolę, jaką spełniają władze lokalne oraz inne instytucje w rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej. Szczególną uwagę zwrócono na obszary wiejskie województwa pomorskiego. Każda gmina dysponuje określonym potencjałem gospodarczym, zasobami siły roboczej oraz bardziej lub mniej rozpoznaną grupą osób przedsiębiorczych, które mogą uruchomić istniejący potencjał. Udział władz lokalnych w procesie pobudzania przedsiębiorczości na terenach

wiejskich jest jednym z podstawowych wyznaczników społeczno-gospodarczego rozwoju tych obszarów.

The role of institutions and local authorities in the development of rural entrepreneurship

The article presents the role played by local authorities and other institutions in the development of rural enterprise. Particular attention was paid to the rural areas in the Pomeranian Province. Each commune has a certain economic potential, manpower resources and a more or less known group of enterprising people who can use the existing potential. The participation of local authorities in encouraging entrepreneurship in rural areas is one of the basic determinants of socio-economic development of these areas.

PhD Gabriela Czapiewska, assistant professor, The Pomorska Academy in Słupsk.